

INICIJATIVA

Časopis osoba sa invaliditetom - 2010. godina - broj 99

KynNys ry

BESPLATAN
PRIMJERAK

SADRŽAJ

MEĐUNARODNI DAN LJUDSKIH PRAVA	3
NEPOŠTIVANJE PRAVA OSI U EU	4
ZANIMAO ME RAD UN-A	5 - 7
TOLERANCIJA	8
ISTRAŽIVANJE NOVINARA U SRBIJI	9 - 10
20 GODINA KONVENCIJE O PRAVIMA DJETETA	11
TOLERANCIJU JE MOGUĆE NAUČITI	12
RODITELJSKO PISMO	13
LJUDSKA PRAVA I NEZAVISNI ŽIVOT U BIH	14 - 15
S A N	16 - 17
BUDUĆNOST POSLOVANJA	18
SKANDALOZNI PODACI IZ BUGARSKE	19
NEDJELJA	20 - 21
DOBRO ISPLANIRANA PENZIJA	22
MODA SA INVALIDITETOM	23
BIONIČKE OČI USPJEŠNO VRATILE VID SLIJEPIMA	24
NJEGOVANJE MENTALNOG ZDRAVLJA	25
MOUNT EVEREST - MJESTO ZA UMI- RANJE	26 - 27

NEKE INFORMACIJE KORIŠTENE SU IZ DNEVNIH NOVINA
I INTERNET STRANICA.

*Informativni centar za osobe sa invalidite-
tom "Lotos" Tuzla*

Redakcija:

Fikreta Hasanović
Anes Čehović
Suvad Zahirović
Sanja Zahirović
Jasminko Bijelić
Dragica Tunjić

Glavni i odgovorni urednik:

Fikreta Hasanović

Adresa redakcije:

M. i Ž. Crnogorčevića 3
75 000 Tuzla
Tel./Fax: + 387 35 251-476, 251-245

E-mail:

ic.loتوs@bih.net.ba
info@ic-loتوs.org.ba

Web:

www.ic-loتوs.org.ba

Izdavač:

Informativni centar za osobe sa
invaliditetom "Lotos" Tuzla

Tiraž:

1000 primjeraka

INICIJATIVA (lat.)

Podsticaj za neku aktivnost posebno u pravu, zakonodavna inicijativa, pravo na podnošenje prijedloga zakona i drugih akata s pravnim dejstvom.

Uopšte, "čovjek od inicijative" je onaj koji samostalno preduzima potrebnu aktivnost u svom ili širem djelokrugu privatnog ili javnog života, ne čekajući za sve naredbe ili spoljašnji podsticaj.

Broj: 08-651-437-4/97
Sarajevo 16.12.1997. god.
Redni broj: 746

**Upis u evidenciju javnih glasila izvršen u skladu
sa Zakonom o javnom informisanju.**

MEĐUNARODNI DAN LJUDSKIH PRAVA

Uništavajući prirodu, kršeći njene zakone, u biti kršimo i svoja prava. Čovjek nije svjestan koliko ovisi o prirodi i sve ono što napravi pojedinim njenim stanovnicima vraća mu se natrag poput bumeranga. Kad se spomene kršenje ljudskih prava svi odmah pomisle na kršenje prava nacionalnih manjina, ali nitko ne misli na kršenje prava pojedinaca, na kršenje prava osoba sa invaliditetom.

Prije šezdesetak godina, tačnije 10. decembra 1948. godine je donesena i potpisana Opća deklaracija o

ljudskim pravima. Prvi put u povijesti čovječanstva je priznato pravo svih ljudi na život, slobodu, sigurnost, bez ikakvih razlika. Opća deklaracija o ljudskim pravima jedna je od prvih značajnih dostignuća Ujedinjenih naroda.

10. decembra 1948. godine prilikom potpisivanja Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, po prvi put u povijesti čovječanstva priznato je pravo svih ljudi na "život, slobodu i sigurnost... bez ikakvih razlika" i pri tome udaren kamen temeljac za Međunarodni dan ljudskih prava. Ovaj datum je prekretnica u savremenoj povijesti kada su se nacije svijeta udružile kako bi jednom i zauvijek stale na kraj genocidu nastalom za vrijeme Drugog svjetskog rata. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima jedan je od prvih značajnijih dostignuća Ujedinjenih nacija koji kao dokument predstavlja osnovnu filozofiju pravno obvezujućih međunarodnih instrumenata na-

stalih nakon 1948. godine.

Deklaracija o ljudskim pravima je dostupna svima, ali malo ljudi zna njen sadržaj, a još manje ju je vidjelo.

Pola država u svijetu još uvijek proganja i zatvara ljudе zbog njihova uvjerenja, rasne pri-

padnosti, spola ili etničkog porijekla. Trećina vlada u svijetu muči zarobljenike.

Vrijednost Opće deklaracije o ljudskim pravima je da poboljša kvalitetu naših života, naš odnos s prirodom. Borbom za svoja prava, borbom za poboljša-

njem kvalitete života, borimo se i za prirodu koja nas okružuje.

U trideset članaka, Opća deklaracija o ljudskim pravima jasnim i jednostavnim riječima iznosi prava koja jednakom pripadaju svakoj osobi na ovom svijetu. Ta su prava i prava svih nas. Prava pojedinaca se mogu ograničiti samo u određenim okolnostima, kao što je odbrana prava drugih ljudi.

EVROPSKE ZEMLJE JOŠ NE POŠTUJU PRAVA OSOBA SA INVALIDITETOM

“Više od 80 miliona ljudi zanemareno je u Evropi jednostavno zbog njihovog invaliditeta. Mora se provoditi oštira politika, mora se okončati društvena stigmatizacija i ukloniti sve vrste prepreka”, ocijenio je evropski komesar za ljudska prava Thomas Hammarberg u svom dokumentu o pravima osoba sa invaliditetom.

“Politika se predugo usmjeravala isključivo ka institucionalnoj brzi, medicinskom oporavku i socijalnim povlasticama. Veći naglasak treba staviti na prava osoba sa invaliditetom - milosrđe nije dovoljno. Države bi trebale poduzeti konkretnе akcije zasnovane na pravima na poboljšanju uključivanja u društvo te populacije. Planiranje i sistematski rad su potrebni za oblikovanje otvorenih društava. Za ohrabrenje je stoga što je nekoliko evropskih država sada usvojilo planove i strategije za osobe sa invaliditetom, ali je kretanje od retorike do provedbe presporo”, izjavio je Hammarberg, saopćeno je iz Vijeća Evrope.

Komesar Hammarberg također je analizirao razne prepreke koje sprečavaju osobe sa invaliditetom da u potpunosti uživaju u kvaliteti života u Evropi i odredio je brojne preporuke kako bi pomogao državama članicama da se efikasnije bave urgentnim potrebama osoba sa invaliditetom i uspostave kulturnu razmjenu u društvu.

EVA DANEBERG JEDNAKO PLAĆA SVE ZAPOSLENE

Uspjeh preduzeća zasnovan na radu osoba sa invaliditetom je za mnoge nezamisliv. Predrasude su brojne. Od “oni neće uspjeti da odrade posao” ili “nećemo moći lako da ih se otarasimo”. Ali firma “Verkhasu” pokazuje upravo suprotno. U privatnim preduzećima, prema zakonu, pet odsto zaposlenih moraju da čine osobe sa invaliditetom.

Crveni karton, malo ogledalo i nekoliko komada plastike. Klaus Diter Tol sklapa kalei-

doskope. Brzo i skocentrisano. 400 komada dnevno. Najbrži je u firmi. Ovaj četrdesetčetvorogodišnjak izgubio je nogu u jednoj saobraćajnoj nesreći. Dugo je bio bez posla, a onda je prije devet godina došao u firmu “Verkhaus”.

„Nazvali su me i želeli da čuju šta sam sve radio. Primili su me i to za stalno!“

U preduzeću od ukupno 60 zaposlenih 20 osoba je sa invaliditetom. Tol smatra da i, kada osobe sa invaliditetom dosta toga mogu, niko neće da ih zaposli. Poslodavci se prije svega plaše da neće moći da im daju otkaz: „Osobe sa invaliditetom bi trebalo da dobiju šansu. Mi jesmo malo sputani, ali možemo da radimo kao svi ostali.“

Njegovo mišljenje dijeli i direktorka firme Eva Daneberg. Ona je 1992. sa suprugom osnovala firmu “Verkhaus”, i od početka je znala: zapošljavaće osobe sa invaliditetom.

„To ima prednost. Kada te osobe dobiju šansu da rade, daju sve od sebe. Prisutni su dušom i tijelom.“

Kao na primjer programer Hans Joahim Menneri. Iako je paralizovan, za firmu je nezamenljiv. Razvija softver za sjećenje proizvoda od drveta. Njegov invaliditet mu ne zadaje probleme:

„Dobro izlazim na kraj sa tim. Ponekad imam poteškoća, jer moram da pomjerim objekte koji mi se nađu na putu. Inače je sve u redu.“

Eva Daneberg jednako plaća sve zaposlene uprkos nejednakom radnom učinku. Ali za nju ne postoje radnici četvrtog ili petog reda: „Čovjek mora da pođe od sebe, ako želi nešto da postigne. Naravno da kao preduzetnica imam daleko veće šanse za to, nego kad bih bila zaposlena u nekoj firmi. Kao direktorka firme, sama odlučujem šta činim i šta je dozvoljeno.“ Zato ona nešto čini. I to već 15 godina uspješno.

Izvor: Deutsche Welle

ZANIMAO ME RAD UN-A I MEĐUNARODNO JAVNO PRAVO

Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom, usvojena 2006. godine, prvi je instrument o ljudskim pravima usvojen pod okriljem UN u novom milenijumu, čija je svrha da promoviše, štiti i osigura puno i efikasno uživanje prava oko 650 miliona osoba sa invaliditetom, koliko se procenjuje da ih ima u svetu. Sve zemlje u regionu su potpisale Konvenciju, a ratifikovale su je Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Slovenija i Srbija. Početkom septembra ove godine u Njujorku je održana Konferencija na kojoj su izabrani članovi Komiteta za praćenje sprovođenja Konvencije, a dr. Damjan Tatić, savetnik za pitanja osoba sa invaliditetom pri Ministarstvu rada i socijalne politike Republike Srbije i saradnik UNDP i UNICEF, jedina je osoba sa ovih prostora koja je izabrana u ovaj prestižni Komitet.

Šta Vaš izbor u telo ove svetske organizacije predstavlja za osobe sa invaliditetom i za Srbiju i region uopšte?

Moj izbor u Komitet je velika čast i ispunjenje divnog sna, ali sa sobom nosi i puno odgovornosti. Izbor je izuzetno značajan za osobe sa invaliditetom u regionu jer će neko ko dobro poznaje situaciju u regionu učestvovati u radu Komiteta kome države koje ratifikuju Konvenciju podnose izveštaje o njenom sprovođenju. Naime, kriterijumi za izbor članova Komiteta, propisani Konvencijom, jesu visoki moralni kvaliteti, stručnost u oblasti prava osoba sa invaliditetom, a prilikom izbora članova i članica Komiteta države moraju voditi računa i o ravnomernoj geografskoj zastupljenosti, predstavljanju glavnih pravnih siste-

ma i različitim kultura, rodnoj dimenziji i zastupljenosti samih osoba sa invaliditetom u Komitetu. Stručnjaci se biraju u ličnom svojstvu, ali njihov izbor je velika čast za zemlju koja ih je predložila. Diplomacija Srbije uložila je velike napore u lobiranju za moj izbor u Komitet, ne treba zaboraviti da su 24 zemlje predložile kandidate za 12 upražnjenih mesta u Komitetu tako da je izborna trka bila oštra i neizvesna. Druge zemlje su u proces ušle sa mnogo većim resursima, Srbija se oslanjala pre svega na kvalitete kandidata, činjenicu da sam jedan od ljudi koji je radio na stvaranju Konvencije i podršku koju sam dobio u civilnom sektoru, od samih organizacija osoba sa invaliditetom. Podržale su me kako organizacije u Srbiji, tako i Evropska mreža za samostalni život ENIL i Svetska federacija osoba sa invaliditetom DPI. Moj izbor je velika lična satisfakcija, ali i pobeda za sve osobe sa invaliditetom u Srbiji i regionu. Izuzetno sam ponosan na činjenicu da su sve zemlje regionalne - Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska i Slovenija – pre početka konferencije diplomatskoj službi Srbije najavile da će glasati za mene, kao i veliki broj zemalja, kako evropskih, tako i iz drugih, čak veoma udaljenih krajeva sveta. Bilo je jako laskavo kada su mi pre početka konferencije u Njujorku prijavili ljudi iz Meksika, Gabona, sa Novog Zelanda i govorili mi kako će njihove zemlje glasati za mene jer se sećaju mog sjajnog rada u Ad hoc komitetu. Moj izbor je i pobeda srpske diplomacije koja je ostvarena bez ikakvih „kompromisa“ pod pritiskom. Diplomatsko osoblje Srbije, naročito ambasadorka Slađana Prica u MIP-u u Beogradu

i stalna misija Srbije pri sedištu Ujedinjenih nacija u Njujorku, pre svih prvi sekretar misije Marina Ivanović, izuzetno se angažovalo oko predstavljanja moje kandidature.

Da li smatrate da će Vaš izbor uticati na to da same osobe sa invaliditetom i šira javnost bolje shvate značaj ove Konvencije? Mislite li da će Vaš izbor doprineti podizanju svesti o položaju ove populacije?

Nadam se da hoće. Ono što se dešavalo od 1. septembra do danas daje mi za pravo da imam takva očekivanja. Naime, vest je lepo odjeknula među samim osobama sa invaliditetom, kako u Srbiji, tako i u regionu. Čestitke su stizale sa svih strana.

Još dok sam bio u Njujorku, veče posle izbora, državna novinska agencija TANJUG je prenela vest o izboru i napravila intervju samnom. Vest su kao jedna od udarnih vesti dana preneli javni TV servis Srbije RTS, Radio Beograd, kao i B92, jedna od TV stanica sa nacionalnom frekvencijom i dnevne novine „Blic“. U međuvremenu dao sam izjave ne samo za medije iz Srbije već i za medije iz Bosne i Hercegovine. Učestvovaо sam u radu međunarodne Letnje škole o zabrani diskriminacije osoba sa invaliditetom na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu, a tu su i pozivi da se tokom jeseni ponovo obratim studentima tog fakulteta kao gost-predavač.

Kao član Komiteta imaćete priliku da pratite sprovođenje Konvencije UN, ne samo u regionu, već i širom sveta. Kojim konkretno pitanjima planirate da posvetite posebnu pažnju?

Smatram da bi svako trebalo da se koncentriše na one oblasti koje najbolje poznaje. U mom slučaju to su pristupačnost iz Člana 9. Konvencije, nediskriminacija i ravnopravnost

uređeni Članom 5., službe podrške iz Člana 19., obrazovanje uređeno Članom 24., zapošljavanje uređeno Članom 27. i učešće u kulturnom životu, uređeno Članom 30. Konvencije. Kada stigne izveštaj određene države, Komitet imenuje iz reda svojih članova izvestioca koji će detaljno proučiti izveštaj te države. Ostali članovi Komiteta imaju prilike da pročitaju delove izveštaja koji obrađuju sprovođenje onih članova Konvencije za koje su oni najstručniji. Na plenarnoj sesiji Komiteta predstavnici države izlažu izveštaj, a članovi Komiteta imaju prilike da im postavljaju pitanja i daju komentare, preporuke. Članovi Komiteta mogu razmatrati i predstavke

koje podnesu pojedinci ili organizacije o kršenju prava iz Konvencije, razmatraju izveštaje iz senke nevladinog sektora i po potrebi vrše posete na terenu kako bi pratili sprovođenje Konvencije i utvrdili eventualna teška kršenja Konvencije. Komitet također usvaja opšte komentare, odnosno daje tumačenje određenih odredbi Konvencije. Članovi se sastaju 2 puta godišnje na plenarnim sesijama u sedištu UN u Ženevi, a dobar deo posla vezan za analizu izveštaja radi se u zemlji prebivališta.

Koliko ste zadovoljni primenom i poštovanjem Konvencije UN u zemljama regiona?

Pošto ipak najbolje poznajem situaciju u svojoj zemlji govoriću pre svega o sprovođenju Konvencije u Srbiji. Pravni okvir Srbije je zaista veoma kvalitetan, imamo jako dobre antidiskriminacijske zakone, Zakon o zapošljavanju osoba sa invaliditetom, propise koji predviđaju obavezu poštovanja standarda pristupačnosti, od prošle jeseni po prvi put je predviđeno inkluzivno osnovno i srednje obrazovanje što predstavlja veliki korak napred. Problematične su odredbe Člana 38. Zakona

o zdravstvenoj zaštiti koje otvaraju mogućnost za vršenje medicinskih eksperimenata nad osobama lišenim poslovne sposobnosti uz saglasnost njihovih staratelja, ove odredbe moraju se što pre staviti van snage. U naредним mesecima očekujemo nove zakone o socijalnoj zaštiti, upotrebi srpskog znakovnog jezika, kretanju slepih osoba uz pomoć psa vodiča. Zakon o socijalnoj zaštiti trebalo bi da stvori pravni okvir za pružanje čitavog niza usluga i službi podrške u lokalnim zajednicama - servisa personalnih asistenata, stanovanja uz podršku, dnevnih boravaka. Na žalost, u Srbiji, kao i u većini drugih zemalja sveta, postoji raskorak između onoga što je zakonom proklamovano i sproveđenja tih propisa u praksi. Prilikom planiranja i usvajanja javnih budžeta nadležni isuviše često propuste da predvide sredstva neophodna kako bi se prava garantovana zakonom efikasno ostvarivala u praksi. Značajan broj propisa se usvaja sa obrazloženjem „Za sproveđenje ovog propisa nisu potrebna dodatna budžetska sredstva“, što jednostavno nije tačno! Sa druge strane, same osobe sa invaliditetom ne poznaju svoja prava dovoljno i ponekada se ne zalažu na pravi način za ostvarivanje tih prava. Proces praćenja sproveđenja Konvencije može značajno da doprinese promenama, jer smernice za izveštavanje o sproveđenju Konvencije koje su Ujedinjene nacije uputile državama od njih traže da prilikom izveštavanja daju podatke o budžetskim sredstvima opredeljenim za sproveđenje Konvencije. A sama Konvencija predviđa obavezno učešće osoba sa invaliditetom u procesu monitoringa, čime se one osnažuju i podstiču da saznavaju više o svojim pravima i načinima na koje mogu da se bore za njihovo ostvarenje.

Članovi komiteta biraju se u ličnom svojstvu, kao skup nezavisnih eksperata, a izbor kandidata koga je neka država predložila predstavlja za nju veliku čast. Šta za Vas lično predstavlja učešće u radu komiteta?

Upisao sam Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu jer me je zanimalo rad Ujedinjenih nacija i međunarodno javno pravo. Magistriрао sam na Katedri za međunarodno javno pravo upravo sa temom vezanom za Ujedinjene nacije - mirovne operacije UN u oblasti Sredozemlja. A onda sam 2003. godine dobio priliku da predstavljam svoju zemlju u Ujedinjenim nacijama i da učestvujem u izradi prvog međunarodnog ugovora o ljudskim pravima u novom Milenijumu! Svojevremeno, sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog veka, moj mentor, profesor Vojin Dimitrijević, bio je prvi ekspert koga je Jugoslavija predložila u Komitet UN za ljudska prava. Posle njega je samo još profesorka Nevena Vučković - Šahović pre nekoliko godina bila izabrana u 2 navrata u Komitet za prava deteta. Ja sam treći ekspert iz Srbije koji je izabran u neko telo za ljudska prava Ujedinjenih nacija za skoro pola veka. I prva sam osoba sa invaliditetom iz regiona koja je izabrana na

tako prestižnu funkciju. Izbor u Komitet UN za prava osoba sa invaliditetom je ostvarenje mladalačkog sna, prilika da radim sa najboljim stručnjacima za prava osoba sa invaliditetom iz celog sveta, naučim mnogo toga, ali taj izbor sa sobom nosi i veliku odgovornost,

nadam se da će u sledeće 4 godine opravdati poverenje velikog broja ljudi koji su me podržavali tokom priprema za izbor u Komitet.

pripremila: Jelena Milošević

TOLERANCIJA

Filozofsko objašnjenje

Tolerancija je stav koji se događa u trenutku u kojem valja otrpjeti "štetu" što ju pojedincu ili grupi nanose drugi pojedinci/grupe svojim djelovanjem ili iskazivanjem mišljenja i time se zajedničkim životom odustaje od inače nasilnog onemogućavanja "štetočiniteljskog" mišljenja ili djelovanja.

Tolerantan može biti samo onaj koji ima moć poništiti "štetočiniteljsko" djelovanje, onaj koji ima slobodu da djeluje i odluči primijeniti silu u svrhu realizacije vlastite volje. Tolerantan je dakle onaj tko je u većini, dok je "štetočinitelj" onaj koji je u manjinu i svojim djelovanjem može načiniti "štetu" većini. Vrijednost što je "šteta" ili "štetočinitelj" određuje se u ovom slučaju s pozicije većine.

Političko/politološko značenje

Tolerancija je odustajanje od primjene sredstava državne, političke, građanske ili pojedinačne prinude protiv iskazanog mišljenja ili djelovanja pojedinca ili grupe. U ovom objašnjenju također vrijedi da to "odustajanje od primjene sredstava prinude" može imati samo država ili ona grupa ili pojedinac koji je u poziciji političke moći, odnosno moći koju većina ima nad manjinom. Manjina stoga ne može biti tolerantna prema većini.

UNESCO je dao definiciju za toleranciju i ona glasi u cijelosti ovako:

Tolerancija je poštovanje, prihvatanje i uvažavanje bogatstva različitosti u našim svjet-

skim kulturama, naša forma izražavanja i način da budemo ljudi. Ona je zasnovana na znanju, otvorenosti, komunikaciji i slobodi mišljenja, savjesti i uvjerenju. Tolerancija je harmonija u različitostima. To nije samo moralna dužnost, to je također politički i zakonit zahtjev. Tolerancija, vrlina koja mir može učiniti mogućim, doprinosi mijenjanju kulture rata u kulturu mira.

Tolerancija nije koncesija, dobrodošnost ili popustljivost. Tolerancija je, iznad svega aktivniji stav potaknut priznanjem univerzalnih ljudskih prava i fundamentalna sloboda drugih. Nikako se ne može koristiti kao opravdanje

za kršenje fundamentalnih vrijednosti. Tolerancija treba biti primjenjiva od strane pojedinaca, grupe i država.

Tolerancija je odgovornost koja nosi ljudska prava, pluralizam (uključujući kulturni pluralizam), demokraciju i vladavinu zakona. Ona uključuje odbacivanje dogmatizma i apsolutizma i potvrđuje standarde postavljene u instrumentima internacionalnih ljudskih prava. Dosljedno poštovanje ljudskih prava, biti tolerantan, ne znači toleriranje socijalnih nepravdi ili odbacivanje ili slabljenje tuđih uvjerenja. To znači biti slobodan, čvrsto se držati svojih uvjerenja i prihvatići da se i drugi drže svojih. To znači prihvatanje činjenice da ljudska bića, prirodno različita u svojim nastupima, situacijama, govoru, ponašanju i vrijednostima imaju pravo živjeti u miru i da budu kakvi jesu. Također znači da se nečija viđenja ne nameću drugima.

ISTRAŽIVANJE NOVINARA U SRBIJI

Novinarke Kurira su istraživale kako je to biti osoba sa posebnim potrebama u Srbiji. Evo šta su naučile:

Hodam! Hvala bogu za to...

Teško je živeti sa posebnim potrebama, a najteže je živeti u Srbiji sa posebnim potrebama. Mi, novinarke Kurira, uverile smo se u to iz prve ruke - iz tzv. „invalidskih kolica“. Jedna od nas sela je u ovu „čudnu“ napravu, a druga je izigravala „gurača“ centrom Beograda.

Ono što smo doživele promenilo nas je. Pro-

Već pri prvom kontaktu sa ljudima nakon što sam sela u invalidska kolica, osetila sam se drugačijom.

Sažaljivi pogledi, okretanje glave - vređaju me. Rupe na trotoaru i previsoki ivičnjaci, bez spusta za invalide - problem za koleginicu koja gura kolica. Već posle nekoliko minuta znoji se i hukće, pa hitno sedamo u kafić.

- Brate, vidi onu ribu! Šta je ona bogu zgrešila da završi na onim točkovima? - kao iz topa komentariše dečko za obližnjim stolom. Samo

menilo je način na koji gledamo ljude sa posebnim potrebama - zauvek. Znate li da jedan običan ivičnjak može biti ozbiljan problem? Znate li kako je kad vas na svakom čošku čeka novo iskušenje? Tako je to kad „nisi normalan“.

Ovo ispod je priča devojke iz kolica - Kuriro-vog „invalida“ na jedan dan.

sam ga pogledala, posle čega se okrenuo i nije više reč rekao.

Ali te stvari se nastavljaju. Ne prestaju, ne! Svaki drugi ima sažaljiv komentar, svaki treći me, pazite ovo, zaobilazi - u širokom luku! Ljudi, šta vam je, želim da vrismem, pa ja ne prenosim kugu!

Od muke, ili uzbuđenja, piški mi se. Toalet!

Ja ne hodam, prisećam se. Šta sad? Konobar, na pitanje da li je toalet prilagođen invalidima, rutinski kaže: „Ma jok! Nema toga ovde!“

Idemo dalje. Idemo na fakultet. Biološki, recimo. Ima tu rampa za kolica. Ali strma je. Baš je strma. Sva sreća pa nam prilazi Rom koji pere prozore na fakultetu. On izgleda nema nikakve predrasude. Niti me žali, niti me zaoobilazi. Pruža mi ruke i gura me prema ulazu.

Hvala ti, druže.

Na nesreću, to je to. Osim rampe, ovde ništa drugo nije učinjeno kako bi nama „invalidima“ omogućili kretanje. Strme stepenice, mrki pogledi. Vraćamo se. Silazimo. Niko od studenata i profesora koji su bili tu ispred ni prstom ne mrda. Neki pogledaju, i to bi bilo to.

Idemo do Knez Mihailove. Hoćemo da uđemo u jedan od butika u koji ulazim kad hodam na dve noge. Zbog visokog praga ne uspevamo. Niko ne prilazi. Tri radnice prekrštenih ruku posmatraju dok kolicima obijam prag. Dolazi mi da skočim na noge i da ih oteram u tri...

Neće „invalida“ u fensi butiku, izgleda.

Idemo dalje. Tražimo pravi butik, i nalazimo ga. Ulazimo, ali to je to. Mogućnost isprobavanja garderobe za „invalida“ ne postoji.

- Nemamo kabine prilagođene osobama sa invaliditetom, tako da tu majicu možete kupiti i probati je kod kuće, pa ako vam ne odgovara, mi ćemo vam je zameniti - reče u jednom dahu prodavačica. U prevodu - hvala lepo, do viđenja.

Dosta je bilo. Idemo kući (u redakciju). Idemo gradskim autobusom. Ma kakvi. Ulazak unutra je nemoguća misija. Niko od sugrađana i ne pomišlja da pomogne mojoj koleginici da unese mene s kolicima, a drugi način za ulazak ne postoji.

- Zovite našu direkciju, imamo mi vozilo za invalide. Dolazi vam na kućnu adresu - reče mi vozač.

Više nisam mogla... Posle četiri sata provedena u kolicima, ustadoh, na zaprepašćenje nekoliko posmatrača, a posebno jedne bakice, i zaputih ka redakciji.

K. Martić - S. Bosanac

NOVOSTI IZ MEDICINE

Proučavajući njegove neuobičajeno velike mišiće, naučnici su uspjeli napredovati u liječenju bolesti kao što je mišićna distrofija.

Izvanredno mišićav njemački mališan dao je istraživačima novi uvid u rast ljudskih mišića – znanje koje bi moglo odvesti do prekretnice u liječenju mišićne distrofije i drugih bolesti – možda čak i dijabetesa i pretilosti.

U studiji objavljenoj u časopisu New England Journal of Medicine, naučnici su izvjestili o četverogodišnjem dječaku sa genetičkom mutacijom koja dozvoljava njegovim mišićima uz kosti da se razviju neuobičajeno veliki. Njegovo tijelo ne proizvodi miostatin, prirodni protein koji ograničava rast mišića.

Istraživači su znali da miostatin regulira mišiće kod životinja, ali ovo je prvi puta da je protein pokazao učinak na ljudima. Ova studija daje nadu da tretman blokiranjem miostatina može potaknuti rast mišića.

„To je ogroman korak“, rekao je genetičar Se-

Jin Lee sa Johns Hopkins Sveučilišta, jedan od autora ovog istraživanja. „S obzirom na istraživanja na životinjama, mislili smo da bi moglo vrijediti i za ljudе. Ali bila je to ogromna neizvjesnost.“

Još otkad su Lee i drugi istraživači iz Hopkinsa otkrili miostatin prije sedam godina, naučnici su ga proučavali kao potencijalni lijek kod bolesti poput mišićne distrofije koja uništava mišiće. Do danas nema učinkovitog tretmana za mišićnu distrofiju i većina pacijenata od ove teške bolesti umire u dvadesetim godinama od kombinacije srčanih i plućnih problema.

Tvrta Wyeth Pharmaceuticals već je kreirala protein koji onemogućava miostatin i to je početak sigurnih laboratorijskih proba ove terapije na ljudima. Pacijenti oboljni od mišićne distrofije napokon su dobili pravu nadu i uz otkriće ljudskog genoma šansu da značajno poboljšaju svoje stanje ili čak potpuno ozdrave kad je riječ o blažim oblicima mišićne distrofije....

20 GODINA KONVENCIJE O PRAVIMA DJETETA

O UNICEF-u

UNICEF je prisutan u više od 150 zemalja i teritorija kako bi dao doprinos stvaranju svijeta u kome su ostvarena prava svakog djeteta, u skladu sa mandatom koji mu je odredila Generalna skupština Ujedinjenih nacija.

U proteklih 20 godina, vođen Konvencijom o pravima djeteta, UNICEF djeluje u cilju poboljšanja dječjeg zdravlja i pravilne ishrane, unapređenju kvaliteta osnovnog obrazovanja, na zaštiti djece od nasilja i eksploatacije, te zagovarajući dječje učešće u političkom, socijalnom i ekonomskom razvoju njihovih zajednica. UNICEF se finansira isključivo od dobrovoljnih priloga individualaca, poslovnih subjekata, fondacija i vlada.

U Bosni i Hercegovini UNICEF se fokusira na rješenje tri ključne prepreke za ostvarenje dječjih prava: siromaštvo, socijalna isključenost i slabost sistema.

UNICEF u Bosni i Hercegovini podržat će brojne aktivnosti obilježavanja 20-te godišnjice Konvencije o pravima djeteta. Konvencija je prva pravno obavezujuća međunarodna konvencija za promociju ljudskih prava svakog djeteta. Od 20. novembra 1989., kada je usvojena u Generalnoj skupštini UN, Konvencija je postigla gotovo univerzalnu prihvaćenost, budući da su je do danas ratifikovale 193 potpisnice.

“Konvencija je promijenila položaj djece, unaprijedila dostupnost osnovnih socijalnih usluga, kao što su zdravstvo, obrazovanje i socijalna zaštita. Također je unaprijedila rodnu ravнопravnost i artikulisala dječje učešće u donošenju odluka kao osnovno pravo.” – rekla je gđa Florence Bauer, Predstavnica UNICEF-a u BiH.

UNICEF i nadležne institucije pozvale su djecu, njihove roditelje, škole, međunarodne i domaće nevladine organizacije, kao i medije iz svih dijelova BiH da se priključe obilježavanju ovog datuma.

Bosanskohercegovački nogometni reprezentativac Edin Džeko imenovan je za prvog ambasadora UNICEF-a u BiH. Imenovanje je obavljeno u sklopu obilježavanja 20. godišnjice Konvencije o pravima djeteta.

Imenovanjem za ambasadora UNICEF-a Džeko se pridružio listi slavnih osoba koji predstavljaju ovu organizaciju u svijetu.

TOLERANCIJU JE MOGUĆE NAUČITI

Djeca počinju uočavati različitosti među ljudima vrlo rano, već u trećoj godini (spolne razlike, rasne razlike, razvojne smetnje, invaliditet). Tada se rađaju i prve predrasude. Naravno, to ovisi o okruženju i stavovima i ponašanjima odraslih s kojima se dijete susreće. To je i vrijeme kada se odgovarajućim odgojnim postupcima može spriječiti razvoj predrasuda, stereotipa (seksizma, homofofije, ksenofobije, rasizma i drugih vrsta fobija od ljudi koji drugačije misle i izgledaju). Jedan od mogućih puteva je rad na razvoju tolerancije.

Tolerancija je osobina koja pogoduje svim osobama uključenim u proces tolerancije - i osobi koju se tolerira, ali i osobi koja tolerira. Toleranciju je moguće naučiti. Ona se uči najčešće po modelu - dakle gledajući nekog drugoga koji ima razvijene tolerantne oblike i obrasce ponašanja, dijete će ih samo usvojiti. Prvi učitelj tolerancije je, naravno, obitelj. Tolerantni roditelji najčešće odgajaju tolerantnu djecu, a autoritarni roditelji rađaju i odgajaju autoritarnu djecu. No, obitelj nije jedini učitelj. Sve strukture društva trebale bi se uključiti u odgoj tolerancije, jednako kao što se uključuju u odgoj protiv korupcije, ljudskih prava, nenasilja...

Tolerancija i sklonost toleranciji ovisi o nekoliko faktora:

- odgoju pojedinca – na koji utječe obitelj, ali i institucije poput dječjeg vrtića i škole;
- raspoloženju pojedinca - netko može generalno biti tolerantna osoba, ali ako je danas baš neraspoložen, umoran ili preopterećen, primjećivat će i najčešće ne tolerirati neka ponašanja koja ga inače uopće ne smetaju;
- drugim emocijama, prvenstveno strahu. Ukoliko je osoba u strahu za sebe ili za bližnje, smanjuje se sklonost prema toleriranju nekih postupaka ili osoba koje mogu ili se misli da mogu izazvati strah;
- društvu u kojem se krećemo.

Najčešće smo tolerantni prema onima koji su nam slični - zato jer je tako najlakše (nema toga puno što moramo tolerirati), a kod osoba koje su drugačije od nas dolazi do smanjene tolerancije, najvjerojatnije jer onda u toleranciju moramo uložiti više energije. Ovaj faktor naruže je povezan sa stereotipima i predrasudama, koje smanjuju mogućnost tolerantnog ponašanja prema drugima. Tolerancija je jedan od oblika prosocijalnog ponašanja, koje se definira kao ponašanje koje će izazvati pozitivne ishode za druge osobe. U prosocijalno ponašanje spada i altruizam, kao poseban, nesebičan oblik ponašanja koji je karakteriziran pomaganjem drugima bez potrebe za nekom vanjskom nagradom.

RODITELJSKO PISMO

Za vas koji imate roditelje, za vas koji ste roditelji, za vas koji ste imali roditelje, za vas koji znate one koji imaju roditelje i za vas koji poznajete nečije roditelje.

Dragi sine / kćeri,

- Sada još nisam ostario, a kada me budeš vidio takvoga, budi strpljiv sa mnom i pokušaj me razumjeti.

- Ako se zaprljam u vrijeme ručka, i ako se ne mogu sam odjenući, budi strpljiv.

- Sjeti se sati, koje sam potrošio, dok sam te tome naučio.

- I ako u razgovoru ponavljam iste stvari uvijek ponovo, nemoj me prekidati, saslušaj me!

- Kada si bio malen, morao sam ti istu priču čitati uvijek ponovo, prije no što si utočnuo u san.

- Ako se ne budem želio kupati, ne ismijavaj me i ne vrijeđaj. Sjeti se kako sam te morao loviti i izmišljati hiljadu razloga, da bi ti ušao u kadu.

- Kad opaziš moje nepoznavanje nove tehnologije, daj mi vremena i nemoj me gledati s podsmjehom na licu.

- Ja sam tebe naučio mnogo stvari: pravilno jesti, pravilno se obući, suočiti se sa životom.

- Ako nekad u razgovoru zaboravim ili izgu-

bim nit razgovora, daj mi malo vremena, da se prisjetim i ako mi to ne pođe za rukom, nemoj se uznemiravati.

- Nije mi najvažnija stvar na svijetu naš razgovor, već to, da sam s tobom i da me znaš slušati.

- Ako ne budem želio jesti, nemoj me prisiljavati da jedem. Sam znam najbolje, kada mi je hrana potrebna, a kada ne.

- Kada mi umorne noge više neće dozvoljavati da hodam, pruži mi ruku jednako kao što sam je ja pružao tebi, kada si pravio prve korake.

- I ako ti jednom kažem, da više ne želim živjeti, da želim umrijeti, ne ljuti se na mene, jednoga dana ćeš me razumjeti. Jednom ćeš

spoznati, da sam ti uprkos svim učinjenim greškama, želio samo najbolje i pokušao sam te pripremiti na putovanje života.

- Ne žalosti se, ne ljuti se i ne osjećaj se bespomoćan, kada me budeš gledao pored sebe takvog. Budi pored mene i pokušaj me razumjeti i pomoći mi tako kao što sam ja pomagao tebi, kada si počeo živjeti.

- Budi mi oslonac, pomozi mi završiti putovanje s ljubavlju i strpljivošću. Vratiću ti osmjehom i neizmjernom ljubavlju, koju sam oduvijek čuvao za tebe.

Volim te sine / kćeri,
Tvoj tata / tvoja mama !!!!

LJUDSKA PRAVA I NEZAVISNI ŽIVOT U BOSNI I HERCEGOVINI

U okviru partnerskog Projekta između Centra za nezavisni život "Threshold" iz Helsinki u Finskoj i dvije partnerske organizacije iz Bosne i Hercegovine: Informativni centar za osobe sa invaliditetom "Lotos" u Tuzli i Humanitarne organizacije "Partner" iz Banja Luke "Ljudska prava i nezavisni život u Bosni i Hercegovini" koji je podržan od strane Ministarstva vanjskih poslova Finske, početkom oktobra 2010. u hotelu „Hollywood“ na Ilidži, Sarajevo, održan je Drugi Forum Saveza i organizacija osoba

sa invaliditetom i drugih relevantnih organizacija u pokretu osoba sa invaliditetom, na entitetskom i državnom nivou.

Veliki doprinos radu Forum-a dali su svi prisutni predstavnici Saveza i organizacija osoba sa invaliditetom iz FBiH i Republike Srpske koji su se u velikom broju odazvali ovom skupu, te su kroz razmjenu iskustva u radu nastavili na građenju međusobnog razumijevanja i povjerenja organizacija i lidera u pokretu osoba sa invaliditetom u oba entiteta.

Drugi Forum Saveza i organizacija osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini
4. 10. 2010. Hotel "Hollywood" Ilidža, Sarajevo

U radu Drugog Forumu sudjelovali su i predstavnici finske partnerske organizacije "Threshold" gđin Kalle Konkkola i gđin Tuomas Tuure, čija je četverodnevna posjeta BiH imala i svrhu monitoringa projekta. Učesnici Drugog Forumu imali su priliku razmijeniti iskustva i vizije sa gostima iz Finske o načinu organizovanja i djelovanja pokreta osoba sa invaliditetom iz BiH i pokreta osoba sa invaliditetom iz Finske, prodiskutovati politiku Evropske unije u odnosu na osobe sa invaliditetom i druga pitanja od interesa za organizovanje i djelovanje osoba sa invaliditetom u BiH.

Nakon prvog dana monitoringa Projekta Ljudska prava i nezavisni život u Bosni i Hercegovini, i učešća na Forumu u Sarajevu, delegacija iz Finske sa predstavnicima partnerskih organizacija iz Bosne i Herce-

govine je nastavila sa radom odlaskom u Banja Luku gdje su prisustvovali radionici za mlade u organizaciji Humanitarne organizacije „Partner“. U sklopu radionice su organizovani susreti sa sudionicima radionice od strane novinara iz Finske, te posjeta organizaciji amputiraca UDAS iz Banja Luke.

Na kraju posjete, delegacija iz Finske je održala iscrpne razgovore sa partnerskim organizacijama na projektu: Informativnim centrom za osobe sa invaliditetom „Lotos“ Tuzla i Humanitarnom organizacijom „Partner“ iz Banja Luke, vezano za daljnje aktivnosti predviđene projektom.

Tokom boravka finske delegacije u Bosni i Hercegovini upriličen je turistički obilazak grada Banja Luke i Sarajeva.

IZ UN KONVENCIJE O PRAVIMA OSOBA SA INVALIDITETOM

Član 32.

Međunarodna saradnja

1. Države potpisnice priznaju važnost međunarodne saradnje i njenog promovisanja, kao podrške naporima koje države preduzimaju pojedinačno na nacionalnom nivou radi sprovođenja ciljeva i svrhe ove Konvencije i preduzeće odgovarajuće i efektivne mјere u tom pogledu između država i kada je to primjereno, u partnerstvu sa relevantnim međunarodnim, regionalnim organizacijama i civilnim društvom, naročito organizacijama osoba sa invaliditetom. Te mјere mogu, između ostalog, obuhvatati:

- (a) Osiguravanje da međunarodna saradnja, uključujući međunarodne programe razvoja, uključuje i bude pristupačna osobama sa invaliditetom;
- (b) Olakšavanje i podržavanje izgradnje kapaciteta, uključujući kroz razmjenu informacija, iskustava, programa treninga i obuke, najbolje prakse;
- (c) Olakšavanje saradnje u istraživanjima i pristupu naučnom i tehničkom znanju, i
- (d) Pružanje, kada je to primjereno, tehničke i ekonomске pomoći, uključujući kroz olakšavanje pristupa i dijeljenje pristupačnih i asistivnih tehnologija, kao i kroz transfer tehnologije.

2. Odredbe ovog člana neće uticati na obavezu svake države potpisnice da ispunjava dužnosti preuzete na osnovu ove Konvencije.

S A N

Svanuo je dan, jednog davnog aprila u Zavodu za školovanje i profesionalnu rehabilitaciju invalidne djece. Počinjala je nastava i živost koju su djeca nosila sa sobom preselila se u školu. U ovo doba dana u internatu je uobičajeno mirno.

Svježina i svjetlost jutarnjeg sunca ispunjavali su svaki kutak dječjih soba. Otvaram jednu za drugom, i svako jutro ista pitanja i dileme: "Ima li bolesnih? Da li su sva djeca pošla u školu? Kako što bolje i bezbolnije pomoći bolesnom djetetu?" Ovi mali – veliki ljudi su mi često dali motiv u radu, svojim zadivljujućim optimizmom, vjerom i nadom

sa kojima su koračali kroz život, rušeći brojne barijere i predrasude na svom putu ka odrastanju.

Ženski paviljon, soba 13. na krevetu ispod prozora, budna leži Hatidža, zvana Hata.

„Dobro jutro, zašto nijesi u školi? Jesi li bolesna? Upitah.“

„Ne mogu! Neću“, odgovori ona, šesnaestogodišnja djevojčica, lijepog bijedog lica, koje je uokvirila kratka smeđa kosa. Njene krupne bademaste oči krile su tugu. Kao da je htjela da se sakrije od svjetlosti ovog dana, pokušavala je da navuče pokrivač preko lica.

„Hato, pokušaj da mi ispričaš šta te muči“, rekoh sjedajući pored njenog kreveta.

„Pomozite mi da opet zaspim. Hoću da se nastavi san, da još jednom osjetim djelić one sreće... Sanjala sam: polje, zeleno, dugačko, široko, nepregledno okupano suncem.

A ono, sjajno, veliko i toplo kao da se spustilo sa nebeskog svoda nad ovu poljanu, da ga rukom mogu dohvati. Odnekud dunu povjetarac. Lelujaju trave u polju. Trepere sjenke olistalog drveća. U duši mi toplo. Možda od sunca i ljepote koja me okružuje, a koju samo priroda može tako nesebično da podari. Strepim, da će sve za tren da nestane, da se raspline, pa se trudim da bar djelić ovog divnog prizora ovjekovječim u mojoj memoriji.

Hodaj! Kao da mi šapnu vjetar. Trgoh se. Bože, pa ja imam noge. Moje noge. Opću mogu da stojim, hodam, trčim. Probaću. Raširih ruke, vrtim se u krug, a roze suknjica se širi otkrivajući moje duge lijepo noge, na koje sam bila nekada ponosna. Sjetih se, kako su me zbog njih zadirkivali vršnjaci, još u osnovnoj školi, tamo u Bosni, a vršnjakinje sa zavišcu gledale.

Trčim. Ja to mogu, i hoću, iz inata, hoću da nadoknadim sve nepređene livade, ceste i mostove, sate i dane provedene u bolničkoj postelji. Sada ću zaboraviti i taj kobni oktobar i škripu točkova voza. Pa zatim....

Ne neću da se sjećam, sve to više nije važno. Glavice petrovca i drugog poljskog cvijeća šibaju listove mojih golih nogu. Trčaću dok se ne umorim. Kuda? Idem tamo, prema zlatno žutoj liniji gdje se nebo spaja sa poljem za koje će uskoro sunce da se sakrije.

Ali polje nema kraja, a horizont je sve dalji. U daljini čujem zvona koja su se u jedinstvenoj harmoniji božanskih zvukova razlila dolinom. Zvono je sve glasnije, divni krajolici blijede, nestaju, a ja jasno čujem poznati glas, ustajanje! Budite se djeco!

Otvaram oči. Ovo je stvarni svijet. Ja u mojoj maloj đačkoj sobici, a zvono, oporo, teško za buđenje. A ono je bio samo san. Nestala je čarolija, kao da je neko po drugi put ukrao moje noge, moju radost!"

„Hato, između jave i sna, nekada je tanka linija, a nekad neprestan je razvod među vremenima. U svakom momentu, moramo naći radost i vjeru u sebi, i snagu da sanjamo i da se nadamo. Hoću da vjerujem, draga Hato, da ćeš jednoga dana preći tu liniju i naći svoje cvjetno polje života“, rekoh, a u tom trenutku je bilo najvažnije, da krene u školu,

kao da ponovo pravi prvi korak. I krenuo je opet novi dan. Hata je završila školovanje u Zavodu...

Prošle su godine od tada. Dolaze i odlaze nove generacije učenika. Svako nosi svoju životnu priču, snove i nade. Opstaje proljeće, i vijest da je Hata srećno uodata i majka predvne djevojčice, sada već i djevojke.

Život je prepun iznanađenja, izazova, uspona i padova, uzima i daje. Dobro je što u kosmosu, čiji smo i mi dio, postoji neka ravnoteža, između radosti i tuge,

dobra i zla. Hata je uspjela da nadmudri sudbinu, da pobedi sebe i dotakne sunce koje grije u svima nama, ono duhovno, iskonsko, umjesto čulnog i tjelesnog, koje daje snagu da letimo bez krila, da vidimo u mraku.

**Gojković Zorka
Medicinska sestra**

KAKO SE ČUVA LJUBAV

Majka i dječak hodaju plažom. U jednom trenutku dječak upita: "Mama, kako se čuva ljubav?" Mama ga pogleda i odgovori: "Uzmi malo pjeska i stisni šaku." Dječak stisne šaku i što je više stiskao, to je više pjesaka curilo iz nje. "Ali mama, pjesak mi bježi!!!"

"Znam, a sada otvorи potpuno šaku." Dječak posluša, ali uto zapuhne vjetar i odnese sav pjesak s dlana. "Ni ovako ne uspijevam zadržati pjesak!" Na to majka, sa smješkom na licu, reče: "Sada uzmi opet malo pjeska u ruku i drži dlan kao da je u obliku žlice, dovoljno zatvoren da ga sačuvaš i dovoljno otvoren da bude slobodan." Dječak učini kako mu je rečeno i pjesak mu ostane na dlani, zaštićen od vjetra i slobodan da ne klizi kroz prste. **Eto.. kako se čuva ljubav..**

BUDUĆNOST POSLOVANJA

Časopis BusinessWeek objavio je istraživanje pod nazivom „Deset godina od danas, budućnost poslovanja“.

Istraživanje je obuhvatilo 2000 vodećih američkih menadžera, starijih od 25 godina. Rezultati pokazuju optimizam, ali i očekivanje velikih promjena, uglavnom nabolje. Gotovo 60% ispitanika očekuje bolje radne uvjete za prosječnog zaposlenika nego danas. Isto tako, 82% očekuje da će samo-ispunjene biti jači motivator od straha. Vrijeme je to u kojem će generacija X doći u najveći napon svoje snage, a generacija Y zauzimati srednje menadžerske pozicije. Problemi koji se očekuju su masovni odlazak baby-boom generacije u mirovinu, ali i izuzetna snaga azijskih tržišta Kine i Indije.

Ispitivanje je podijeljeno u par bitnih poslovnih odrednica, a u ovom članku ćemo predstaviti dvije bitne: promjene u globalnom okruženju i internoj organizaciji s posebnim naglaskom na zapošljavanje.

KRUH NAŠ GLOBALNI DAJ NAM DANAS

Svijet je globalno selo. Za deset godina možemo očekivati samo daljnje globaliziranje i izuzetni tehnološki razvoj. Preseljenje tvrtki širom svijeta, osobito u Kinu i Indiju nastavit će se i dalje. Nije ni čudo da se gotovo 50% ispitanika upravo najviše pribavlja Kine. Prema nekim predviđanjima, za desetak i više godina najveća turistička zemlja bit će upravo Kina. Talijanski, njemački, španjolski i ruski jezik, morat će se nadopunjavati i znanjem kineskog.

Iako se vrlo često priča o globalizaciji, uniformnost nametnute zapadnjačke kulture još uvijek nije način na koji funkcioniраju globalne multinacionalne kompanije. Dapače, danas više nego ikada potrebno je postati multi-kulturno osvješten. Jedna od vodećih uloga multinacionalnih korporacija bit će upravo saставljanie multi-kulturnih i multi-funkcionalnih timova koji će brže i inovativnije odgovarati

na potrebe sve otvorenijeg svjetskog tržišta. Takvo povezivanje dozvoljava i sve razvijenija tehnologija u kojoj virtualni svijet postaje dio realiteta.

Međutim, ono čega se pribavlja prosječni čovjek na Zapadu je upravo gubitak posla i njegovo preseljenje u zemlje jeftinijeg i obilnijeg rada. Tehnološkim razvojem u posljednjih stotinjak godina čovjeka je u mnogočemu zamjenio stroj, međutim, trend offshoringa dovodi do nove nezaposlenosti u kojoj zapadnog radnika zamjenjuje radnik u Aziji, jednako obrazovan i spreman raditi za mnogostruko manju plaću. Barem za sada.

Statistike u SAD-u pokazuju kako je nezadovoljstvo radnim mjestom i nepovjerenje u poslodavce na vrhuncu, a realne plaće nisu rasle u proteklih sedam godina. U isto vrijeme, školarine su porasle nevjerojatnih 60% što dovodi do toga da je sve više Amerikanaca u nemogućnosti platiti svoje školovanje. Zbog toga Amerikanci u dobi od 25 do 29 godina imaju završenu samo srednju školu.

S druge strane, u Europi se je pojavila nova osoba – moderni nomad, visoko obrazovana individua koja bolju priliku zapošljavanja traži širom Europe. Tako nije više čudno pronaći informatičkog stručnjaka iz Španjolske negdje u Norveškoj ili finskog ekonomista u Portugalu. Moderni gastarabajter iz zemalja Istočne Europe nije više radnik-udarnik tipa Alije Sironovića koji će raditi na proizvodnoj traci i bez znanja jezika, nego akademski obrazovana osoba sa znanjem minimalno dva jezika i sposobnošću rada u proizvodnji nalik na multifunkcionalni dizajnerski studio. U prilog tome ide i inicijativa Europske komisije o uvođenju plavih radnih karti za visokokvalificirane radnike izvan zemalja EU. Razlog tome je potreba za visoko-obrazovanom radnom snagom, ali i šok koji se očekuje odlaskom u mirovinu velikog broja poslijeratne generacije baby-boomovaca.

preuzeto sa internet stranice

SKANDALOZNI PODACI IZ BUGARSKE

U zabačenim krajevima Bugarske, zabačenim i malim provincijama, domovi za napuštenu ili hendikepiranu djecu česta su pojava. Ovu djecu roditelji su napustili odmah nakon rođenja. To je praksa još od vremena komunizma, kaže Krasimir Perkov, jedini od voditelja ovakvih domova koji je bio spremjan odgovarati na novinarska pitanja. Protiv njega je zbog toga pokrenut disciplinski postupak, piše Deutsche Welle.

U većini bugarskih domova vladaju uvjeti nedostojni čovjeka. To je već prije tri godine dokumentirala jedna britanska televizijska ekipa. No, ni nakon toga se nije promjenilo ništa. Sada je izišlo na vidjelo da je u posljednjih 10 godina 238 hendikepirane djece u okrilju države umrlo: izgladnjelo, zlostavljanio i zaboravljeno od sviju.

Bugarska aktivistica za ljudska prava Margarita Elieva mjesecima je zajedno sa suradnicima obilazila domove diljem Bugarske i kopala po arhivima. U međuvremenu je pokrenuto 180 istražnih postupaka, prve optužbe bi trebale uslijediti uskoro. Državno odvjetništvo je svjesno da rasvjetljivanje ovog skandala nema samo pravnu dimenziju.

“Radi se i o tome da se promijeni stav prema hendikepiranoj djeci. To su najslabiji, najranjiviji članovi društva. I stoga svi mi, drža-

va i građanske inicijative, moramo djelovati zajednički”, kaže Galina Toneva, zamjenica glavnog državnog odvjetnika za Deutsche Welle.

Elieva tvrdi da su trenutno 103 štićenika domova u Bugarskoj u životnoj opasnosti – prijeti im, kaže, smrt od gladi. Vlasti sada po prvi put reagiraju na uvjete u domovima za hendikepiranu djecu, iako je njihovo stanje poznato već odavno. Borci za ljudska prava traže odlučne korake.

“Počinitelji nedjela i odgovorni u ovim domovima dosad su mogli biti sigurni od progona. No, sada državno odvjetništvo pokazuje da više neće trpjeti da djeca postaju žrtve samo zbog toga jer su hendikepirana ili žive daleko od očiju svijeta”, kaže Elieva.

Tijekom istraživanja borci za ljudska prava često nailaze na zid ravnodušnosti i šutnje. Liječnici i odgajatelji mirno su promatrali kako djeца umiru, a roditelji nisu zapravo htjeli niti čuti što se događa s njihovom djecom. Mnogi to ne žele ni danas. Margarita Elieva upozorava da je trenutno u životnoj opasnosti, i to zbog gladi, 103 hendikepirane djece za koje se zna gdje se nalaze.

“Ona će umrijeti možda već danas, sutra ili prekosutra. To mora prestati, i to odmah”, rekla je Elieva.

10 ZAPOVJEDI ZA OKOLIŠ

1. Najprije pometi pred svojim pragom.
2. Ono što si očistio/la danas čuvaj i sutra.
3. Jedna žarulja manje, energija više.
4. Cvijeće sadi, beri pohvale.
5. U zdravom tijelu zdravo piće i hrana.
6. Čist zrak, dug život.
7. Manje papira, više šuma i kisika.
8. Ništa nije vječno - osim plastike.
9. Ono što imaš, nastoj da traje što duže.
10. Misli danas za bolje sutra.

NEDJELJA

**Krajnje je vrijeme da vratimo nedjelju.
Ako to uskoro ne učinimo, nikada je više
nećemo vidjeti.**

Šta se desilo s nedjeljom? Jučer sam je cijelog dana tražio i nigdje nisam mogao da je nađem. Nekad je, sjećam se, svaka nedjelja bila praznik, oblačila se bijela košulja i prale se uši i vrat. Nedjeljom se išlo na porodične ručkove poslije kojih su svi drijemali, razbacani po stanu kao nasukani kitovi, i tek bi nas miris crne kafe budio iz te omamljenosti. Ustajali smo polako, pažljivo, ništa nije smjelo da bude brzo i naglo. Nedjelja je bila dan sporosti, dan lijnosti, dan koji se provodio tako kao da mu ništa nije prethodilo ili kao da se ništa neće desiti poslije njega.

“Nedjelja - dan bez budućnosti”, napisao je u jednoj svojoj pjesmi Raša Livada. Ne znam na šta je on mislio kada je napisao taj stih, ali to je za mene najljepši opis nedjelje. One druge nedjelje, kakva je nekada bila, a ne kakva je sada i kakva je bila kada sam jučer izašao iz kuće.

Nekada nedjeljom nisu radile radnje. U stvari, do deset se u nekim prodavnicama mogao kupiti hljeb, mljekko i pogačice, a bili su, također, do deset otvoreni i kiosci za prodaju štampe. Sve ostalo je bilo zatvoreno i uživalo u nedjeljnog miru.

Na pijacu se išlo subotom. To je bio pravi dan za kupovinu paprika, lubenica i kajma-

ka. Nedjeljom se odlazio na pijacu samo u slučaju da vas je nešto spriječilo u subotu. Uostalom, nedjeljna ponuda na pijaci je pružala bliju sliku u poređenju sa subotnjim obiljem. Nedjelja je bila dan za izlet. Penjali smo se na Avalu kao da osvajamo Mont Everest, a onda smo trčali nizbrdo sve dok se ne bismo umorili. Tada bismo izvadili kifle namazane putrom, tvrdo kuhanu jaja, kriške “Zdenka” sira i crvene jabuke.

Nedjeljom je podnevni mir u dvorištu duže trajao. Nismo igrali fudbal, nismo udarali loptom u zid. Ćutali smo čak i dok smo igrali klikere. Tek kasnije popodne, kada se suton već prikradao preko neba, počinjali smo da govorimo glasnije i slobodnije, mada ni tada nisu naši glasovi odjekivali kao tokom drugih dana.

Nedjelja je bila spor dan. Dan obnove. Dan kada su u cijelom gradu u podne složno zveckale kašike za supu, kada su ulice bile puste, a vozila gradskog saobraćaja prazna. “Nedjelja - dan bez budućnosti.” Dan u kojem se zaboravljala prošlost i nije se mislilo na budućnost. Prošlost je bila užurbana subota, koju je trebalo što prije smetnuti sa uma. Budućnost je dolazila sa nedjeljkom, strašnim danom, koji je predstavljao početak nove jednolične radne nedjelje.

Nedjelja je bila kao rajska bašta, dan između stvarnosti i snova. Dan u kojem je sve moglo da počne, a ništa nije moralo da se završi. Čardak ni na nebu ni na zemlji.

Međutim, kada sam jučer izašao napolje, pomislio sam da je četvrtak ili petak ili bilo koji dan, samo ne nedjelja. Naime, sve radnje su bile otvorene: piljarnica, bakalnica, čak i apoteka.

Jedino banka nije radila. Ali, to i ne očekujem od banke, jer banke svugdje rade manje od svih drugih. Ako i banke počnu da rade nedjeljom, biće to znak da uskoro dolazi propast svijeta. (Neka propadne, nije šteta...)

Onda sam počeo da tražim nedjelju.

Zavirivao sam u razne zgrade, prošetao sam pored rijeke, pitao sam ljudi koji su čekali na autobuskoj stanici, zatim mladiće i djevojke sa slušalicama na ušima, ali niko nije znao da mi odgovori. Slijegali su ramenima i gledali me pogledima koji su pokazivali da ne razumiju šta ih pitam, kao da je nedjelja zaboravljen i mrtav jezik, razumljiv samo nekim lingvistima i arheologima.

Lijepa je nekad bila nedjelja. Ujutru se duže spavalо, kasnije se doručkovalо i svako je smjeо da odugovlači koliko god želi.

Nedjeljom se išlo na fudbalske utakmice, zatim u šetnje pored rijeke, a onda, pred kraj dana, naručivale su se palačinke sa čokoladom i orasima. Veče se šunjalo preko neba, ali niko na to nije obraćao pažnju jer smo znali da je nedjelja dan drugačiji od svih dana i da se, u stvari, nikada ne završava.

Ali onda se nešto desilo i nedjelja je nestala. Ma šta mi radili, ma koliko pokušavali, ne uspijevamo da je nađemo. Sakrila se negdje, uvrijeđena i zastrašena od mogućnosti da će je neko natjerati da promijeni ime. Naime, ako naziv nedjelja potiče od reči "ne djela-

ti", a svi se tog dana ponašaju kao da je u pitanju bilo koji dan i ne prestaju sa svojim djelatnostima, onda nedjelja nije nedjelja i s pravom je pobjegla. Otišla je negdje gdje se još uvijek poštuje jednostavan nauk: šest dana radi, a sedmog se odmaraj, čitaj knjige, piši pjesme, otiđi u prirodu, budi nešto drugo, nešto različito od onoga što si ostalih šest dana. Budi drugačiji tog dana da bi ostalih dana bio uvijek isti. Uspori ritam. Nađi neku sporu pjesmu i slušaj je cijelog dana. Uživaj u sporosti. Kaži: "Spor sam, priznajem, ali kada bih bio brži, ne bih znao da postojim." Da, krajnje je vrijeme da vratimo nedjelju. Ako to uskoro ne učinimo, nikada je više nećemo vidjeti. A život bez nedjelje, odnosno, život bez dana odmora nije više život, već sumorni ringišpil koji se zaustavlja samo jednom – onda kada je kasno za sve.

David Albahari

ISPLATI SE...

Šeta Mujo ulicom i ispadne mu 0,50 KM u šaht. Pomisli: "Vala mi se ne isplati silaziti." Uze iz džepa 2 KM baci ih u šaht i reče: "E sad se isplati sići."

BITAN JE BROJ

Mujo i Haso sjede u kafiću. Pita Mujo Hasu: "Ej bolan, čujem da si dobio trojke! Čestitam!"

"Aha, žena mi je dok je bila trudna čitala "Tri Mušketira". Mujo pokupi stvari i krene prema vratima. Zaustavi ga Haso i pita: "Šta ti je bolan?"

"Žurim kući, moja je trudna, a čita "Alibabu i 40 razbojnika!"

DOBRO ISPLANIRANA PENZIJA

U blizini Zoo vrta u Bristolu, Engleska, postoji parking za oko 150 automobila i 8 autobusa. Za oko 25 godina, parking je naplaćivao vrlo ljubazan čuvar parkinga. Cijena parkinga je bila 2.50 funte za automobile i 7.50 funti za autobuse.

I onda, jednog dana, nakon 25 godina redovnog dolaska na posao, čuvar se jednostavno nije pojavio.

Uprava ZOO vrta je bila prisiljena da pozove Gradsku Upravu i da zatraži drugog čuvara parkinga.

Međutim, Gradska Uprava je odgovorila da ona NEMA nikakvu nadležnost nad ovim parkingom, i da je to isključivo u nadležnosti samog ZOO parka! ZOO park je onda obavjestio Gradsku Upravu da je čuvar parka bio

njihov zaposleni, a ne zaposleni ZOO vrta. Onda je Gradska uprava obavijestila ZOO vrt da ona NIKADA nije imala svog zaposlenog kao čuvara spomenutog parkinga ! Za to vrijeme, čovjek o kojem se vodila rasprava, vjerojatno je sjedio u svojoj vili negdje u Španjolskoj, Karibima (ili nekoj sličnoj destinaciji), pošto je očigledno SAMOVOLJNO instalirao na parkingu, aparat za naplatu parkinga !

I tako je on svakog dana naplaćivao oko 1200 dolara dnevno, 25 godina neprekidno. To znači da je ukupan iznos bio preko 10 miliona dolara !!

Niko, ni dan-danas ne zna ni kako se on uopće zove!?!?

MUDRE IZREKE

Genij je jedan posto inspiracije i devedeset i devet posto znoja.

Edison

Ne gubite vrijeme na posao koji ne volite, strast će vam pomoći da budete učinkovitiji.

Donald Trump

Ne tražite manu, tražite rješenje.

Henry Ford

Za onog čovjeka, koji je mišljenja da će novcem moći učiniti sve, možemo vjerovati da će učiniti sve za novac.

B. Franklin

Hrabrost je otpor strahu, vladanje strahom - a ne odsutnost straha.

Mark Twain

Ne miješajte trud sa rezultatima.

T.J.Barrack, Jr.

Vrijedite koliko i ljudi koji rade za vas.

K.G. Larson

Morate vjerovati u sebe jer ste katkad jedina osoba koja vjeruje u vaš uspjeh.

Tim Blixseth

Neuspjeh može biti prilika za novi početak, ovaj put puno pametniji.

Henry Ford

Čovjek s novom idejom je luđak sve dok ta ideja ne uspije.

Mark Twain

Da znamo što činimo - to se ne bi zvalo istraživanje, zar ne?

Albert Einstein

Tko hoće nešto učiniti, nađe način, tko neće ništa učiniti, nađe opravdanje.

P. Picasso

Pravo na kritiziranje ima onaj tko je spremан помоći.

Abraham Lincoln

Suština biznisa je znati nešto što drugi ne znaju.

Aristotel Onassis

Postoji rizik, a postoji i sigurnost. Čamac u luci je siguran, ali mu s vremenom istrune dno.

J. Brown

Neki ljudi vide stvari kao što jesu i pitaju se: Zašto? Ja snivam o stvarima koje nisu nikada postojale i kažem: Zašto ne ?"

J.F.Kennedy

Čovjek sa planom je vođa.

Paul R. Gudonis

MODA SA INVALIDITETOM

Model bez ruke u seksi grudnjaku

Belgijski model sa invaliditetom Tanja Kiewitz preko noći je postala planetarno popularna. Razlog tome je kampanja sa sloganom 'Gledaj me u oči... u oči sam rekla'

Tanja ima amputiranu podlakticu

Tridesetpetogodišnjakinja je pozirala u grudnjaku kao dio kampanje kojoj je cilj povećati svjesnost o ljudima sa invaliditetom i preko noći postala zvijezda koja je zatrpana pozivima novinara i televizijskih ekipa.

Fotografija na kojoj je Tanja samo u grudnjaku dio je kampanje neprofitne organizacije CAP 48 koja se pojavljuje u novinama, a ima za cilj u prvi plan staviti probleme sa kojima se suočavaju invalidne osobe u Belgiji i Francuskoj.

Kampanja se pokazala izuzetno uspješnom jer je do sada skupljeno 4 miliona eura, što je 10 posto više nego prošle godine. 'Moja fotografija je izazvala velike reakcije, no sve su redom pozitivne', rekla je Tanja koja je po struci grafički dizajner.

KRATKA BIOGRAFIJA ZA POSAO

- Potpuno nespreman za rad pod pritiskom, kao i prekovremeni rad, osim ako nije debelo plaćen. Iskreno me zabolje za ciljeve Vaše kompanije ako platom ne mogu pokriti sve tekuće troškove, plus, da mi ostane za malo garderobe, knjiga, putovanja, izlaska, sport i provod.

- Funktioniram po principu, koliko para toliko muzike. Također me savršeno ne zanima što ste u problemima i očekujem da sve vaše zakonom predviđene obaveze, izvršite na vrijeme, kao i da poštujete sve praznike i godišnji odmor. Sva je prilika da ću vas napustiti čim nađem nešto malo bolje.

- Komunikativan s pristojnim i ljubaznim svijetom. Psujem na nekoliko svjetskih jezika, al' ozbiljnu prepisku i razgovor vodim samo na bosanskom i engleskom, i ne ko-

municirajte se s multinacionalnim korporativnim tripom, jer vam je i to previše.

- Studirao sam 15 godina, ali smatram da je uspjeh što sam uopšte završio bilo šta u ovoj zemlji, ovakvoj kakva je. Usavršavam se stalno i bez vas, jer sam radoznao i mislim da život ima smisla i bez umiranja na poslu.

- Reagujem samo na pozitivnu stimulaciju. Ne gušite me testiranjima i timbilding budalaštinama. Ako se već folirate s tim zapadnjačkim forama, onda ponudite i zapadnjačku platu i uslove rada. To što ste pohađali dva, tri seminara, ne čini vas obrazovanom osobom.

- Što ne znam, naučit ću, nisam debil! I da, postoje stvari koje bih u životu radio iz čistog entuzijazma, ali žalim što vas moram obavijestiti, da to nije posao koji Vi nudite.

BIONIČKE OČI USPJEŠNO VRATILE VID SLIJEPIMA

Čudesne bioničke oči omogućile su da slijepi napokon vide uz pomoć mikročipa. Muškarci i žene uključeni u eksperiment prvi su put vidjeli nečiji osmijeh i svijet oko sebe i mogli šetati bez psa vodiča.

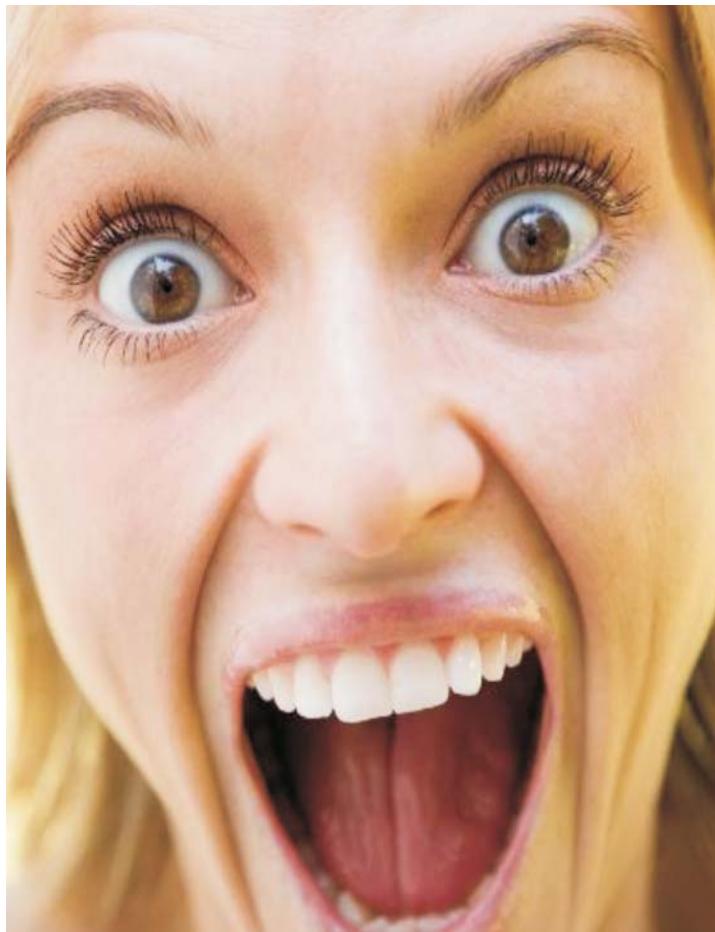
Tijekom eksperimentalnog testiranja bioničke oči su uspješno povratile vid slijepima. Sićušni mikročip implantiran u stražnji dio oka omogućio je vid muškarcima i ženama koji su mislili da nikad neće vidjeti, no sad mogu vidjeti kazaljke na satu i prepoznati predmete oko sebe.

Jedan muškarac je prvi put video svoju djevojku, dok je drugi uspio pročitati vlastito ime. Smatra se da bi izum mogao pomoći i nekim koji su slijepi od rođenja.

Stručnjaci kažu da bi sub-retinalni implant mogao revolucionarizirati liječenje slijepih slično kao što je umjetna pužnica promijenila živote gluhih (nekim gluhim se djelomično omogućio sluh). Novim izumom bi se prvo okoristili oni s Retinitis pigmentosom (RP),

naslijednom bolešću koja postepeno razara mrežnicu na pozadini oka što dovodi do potpune, a do sad i neizlječive, sljepoće. S vremenom bi se bioničko oko moglo koristiti za tretiranje sa starošću povezanim degeneracijama oka, najčešćim uzrokom sljepoće kod starijih.

Bioničko oko je izum njemačke tvrtke Retina Implant AG, a sadrži vrlo sitni mikročip - 3mm X 3mm - na kojem se nalazi 1.500 senzora za svjetlost koji nadoknađuju one izgubljene na mrežnici. Dr. Eberhart Zrenner, osnivač Retina Implants kaže da je jedan pacijent prvi put video svoju djevojku, drugi suncokret u vrtu, dok je jedan od njih bio oduševljen gledajući kukce po travi. Osim mobilnosti pacijenti su s vidom dobili i zadovoljstvo zbog viđenih sitnica.

Iako ovo nije prvi pokušaj implantacije bioničkih očiju za slijepu u pretходnim slučajevima pacijent je bio opterećen velikim brojem priključaka poput kamere na crnim naočalama. "Razina vraćenog vida je rudimentarna, no mi ovdje govorimo o ljudima koji su bili sasvim slijepi, a sad vide dovoljno dobro da šetaju bez pomoći psa vodiča," rekao je dr. Eberhart Zrenner.

Cijena naprave kreće se od 20.000 do 45.000 britanskih funti za oba oka, uz kojeg

će slijepi dobiti i treniranog psa vodiča. Međutim, bioničke oči ne mogu pomoći svim slijepima, a trebat će još dodatnih prilagodbi da bi postale masovno dostupne, možda nekoliko godina, objasnili su iz tvrtke Retina Implants.

izvor: www.net.hr

NJEGOVANJE MENTALNOG ZDRAVLJA KROZ SPORT

Udruženje za uzajamnu pomoć u duševnoj nevolji TK „Fenix“ tri godine uspješno saraduje sa Psihijatrijskom klinikom Topionica Niš. Nakon dvije uzajamne posjete, uslijedio je poziv Fenix-u na Sportske igre psihiatriskih ustanova Republike Srbije koji ih je prijatno iznenadio i veoma obradovao. Formirana je ekipa koju su sačinjavali: Raifa Borogovac, Nusreta Đulović, Alija Muratović, Adnan Sivić, Bego Mehicić i Mihajlo Alesio. Prijavili su se za takmičenje u sljedećim disciplinama: malom fudbalu, pikadu, stolnom tenisu i šahu.

Sportske igre održane su od 27. do 29. septembra. Ekipa Fenix-a bila je smještena u Psihijatrijskoj bolnici Topionica Niš zajedno sa ostalih devet ekipa. Kao jedina ekipa koja ne dolazi iz Srbije na otvaranju igara dobili su najveći aplauz.

Ekipno su osvojili drugo mjesto. U malom fudbalu su bili treći, pikado drugo i treće, pojedinačno dva treća i jedno prvo mjesto.

Osvojeno je šest diploma i jedna zahvalnica. Adnan Sivić kaže: „Nismo očekivali žetvu diploma. Sport je zdrav za sve pa i za nas. Rezultat je odličan s obzirom na to da nismo imali mnogo vremena za pripreme. Borili smo se hrabro, posebno u malom fudbalu“. Mihajlo Alesio: „Niko nije došao kući bez pohvale. Svi su dobili priliku da pokažu šta znaju. Prvi puta mi je pružena mogućnost da pokažem šta znam i da osvojam diplomu. Ove sportske susrete nikada neću zaboraviti“.

U Fenix-u ističu da su bili dobro primljeni od strane domaćina. Sportski susreti bili su prilika za druženje i sklapanje novih poznans-tava.

Ako je ova mala vrijedna ekipa gotovo bez priprema i opreme uspjela postići tako vrijedan rezultat, uz mala ulaganja društva u sport i rekreaciju korisnika usluga mentalnog zdravlja moglo bi se postići mnogo više.

Čestitke ekipi Fenix-a na neočekivanom sportskom uspjehu.

MOUNT EVEREST - MJESTO ZA UMIRANJE

Svjetski mediji prenose priču i snimku o stravičnoj smrti 31-godišnjeg Federica Campanijia koji je pokušao osvojiti Aconcagvu (6962 metra). Prenosimo jednako šokantan tekst Diavole, i same planinarke, o umiranju na Mount Everestu i planinarskoj etici.

Jučer se negdje oko devetke izvalih pred TV i stadoh vrtjeti po svojim obožavanim Discovery kanalima. Kad odjednom skužih da je taman neki dokumentarac o planinarama. Gadan snijeg, gadna visina, pokušavam skužiti o čemu se radi iz spike. O pa to je Mount Everest, nije trebalo dugo da skužiš, još pomislih šteta da nisam gledala od početka... Naravno, pustih daljinski iz ruke i krenuh pažljivo pratiti što se događa. No, ono što je uslijedilo duboko me uznemirilo. Ovakav dokumentarac mislim da nikad nisam gledala.

Sve samo da se obori rekord

Prvo što me šokiralo jest da sam, nakon izbećenih očiju i duboke nevjerice, skužila da je jedan od planinara - invalid! I to ne bilo kakav invalid, već čovjek koji ima amputirane obje noge! Pred samim su vrhom, Camp 4, on s dvije proteze ide gore. On želi ući u knjigu rekorda. Kao prvi čovjek bez nogu koji je osvojio Everest. Jel' to ludost ili hrabrost?

Mark Inglis

Moram priznati da sam se u sekundi duboko uznemirila. Jedni će reći svaka mu čast, treba imati petlje doći do gore, on promovira sve invalide i daje im nadu, sve se može kad se hoće, heroj! Drugi će se zgroziti i reći kakva bolesna ambicioznost, jel' jedan Mount Everest vrijedan da je po spuštanju dolje izgubio sve jagodice prstiju i tri centimetra više od obje već amputirane noge, jel se spuštanjem zove

da su ga određeni dio spusta njih desetak morali nositi jer drukčije nije išlo. Stavili ga u neku noseću konstrukciju na leđima pa ga nosili kao dijete dolje. To je to, ha? Pa, dobro jel' to normalno!? Za vašu informaciju, Inglis je noge izgubio 1982. godine kad ih je u nekoj pećinskoj zabitici zahvatila žestoka snježna mečava. Zbog

stravičnih ozeblina on i kolega izgubili su obje noge. Trinaest dana bili su zatočeni u ledenoj pećini pokušavajući osvojiti najviši vrh Novog Zelanda i to je uzelo svoj danak. Moram priznati prilično uznemirena tim invalidom, njegovom životnom pričom i ovakvim nenormalnim ambicijama (čovjek kod kuće ima

ženu i troje djece), odjednom je u dokumentaru uslijedila scena koja me totalno uznemirila. No, prvo par riječi o planini...

Mount Everest - groblje na najvišoj nadmorskoj visini

Mount Everest (8.848 m) je najviša planina na svijetu mjerena od razine mora. Do kraja 2006. godine bilo je oko 3.050 uspona od strane 2.062 penjača. U 2007. godini uspona je bilo oko 630. Prvi osvajači Mount Everesta službeno su bili Hillary i Tenzing koji su se do gore popeli sa, za danas, primitivnom opremom za penjanje i bez fiksirane užadi prije pola stoljeća! Nevjerojatno! Bio je to prvi uspješni uspon i spust, iako je i prije njih bilo pokušaja osvajanja, ali - neuspješnih. Do danas je tamo svoje kosti ostavilo oko 200 planinara. Većina njih ostavljena je tamo da umre. Neki su ostali bez (boca) kisika, druge su pokupile lavine, treći su umrli od ozeblina, strahovitih vjetrova i zime, četvrti od visinske bolesti, peti od svega toga pomalo (Zamislite, tamo nema gromova, hajde, bar ste od nečeg sigurni!) Više od 80% nesreća na Mount Everestu događa se prilikom spusta.

Iznad 8.000 metara imate samo trećinu potrebnog kisika. Ima onih koji tvrde da je korištenje kisika "ne-sportski dodatak", neki su išli gore bez kisika "na pošten način", no, to je jedna druga tema. Drugi prigovaraju da te boce kisika itekako narušavaju ekološku ravnotežu planine. Everest je na preko 8.800 m, pa ako znate da avionom letite na 10.000 m, onda znate dokle su osvajači Everesta došli. Helikopter ne može doći na tu visinu i te vjetrove, a sve je gotovo pa okomito i sklisko! Inače, navodno je neki pilot Didier Delsalle 2005. godine uspio spustiti posebni helikopter na vrh Everesta, no, nema svjedoka.

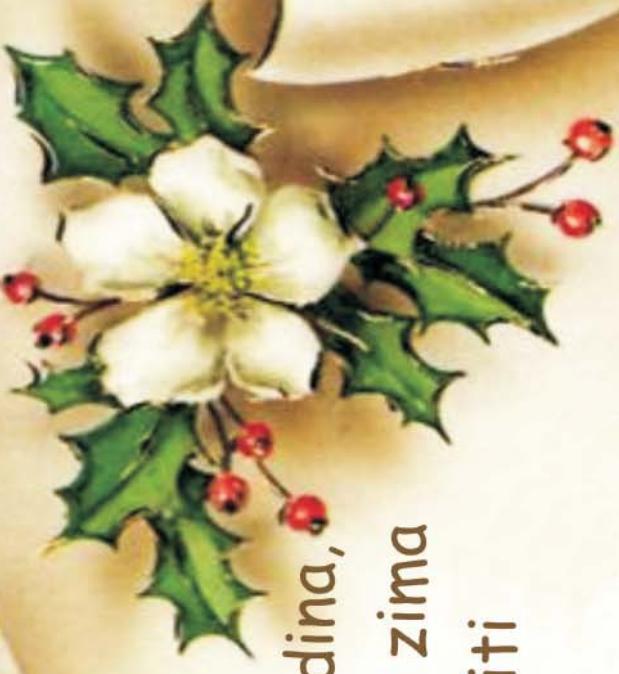
Leševi bez grobova

Poanta je da je uklanjanje leševa na tim visinama i u područjima oko vrha Mount Everesta iznimno opasan i zahtjevan zadatak. Treba 10-20 ljudi da bi se iz one tzv. Death zone spustilo dolje čovjeka koji ne može sam hodati ili je mrtav. Najveća tragedija dogodila se u svibnju 1996. kad je poginulo čak osam ljudi blizu samog vrha zbog žestoke snježne oluje. Dva tijela nikad nisu nađena. Jedan od problema bio je i taj što je taj dan bilo jako puno planinara koji su išli prema vrhu i dolje pa se na nekim ključnim mjestima stvorila gužva, što je usporilo planinarenje. Te je godine najviše ljudi poginulo osvajajući vrh - njih čak 15 pa je 1996. godina proglašena najsmrtonosnijom u povijesti penjanja. "Šerpe", lokalni ljudi koji su najviše adaptirani na penjanje po Mount Everestu i za lov nose opremu gore i natrag, uglavnom znaju gdje je koji leš i ta mjesta izbjegavaju kad idu do vrha i nazad. Naime, nerijetko na putu do gore imate prilike vidjeti okolo ostatke leševa nesretnih kolega-planinara. Danas je tehnologija toliko napredovala da ako imate dovoljno love gotovo da svaki prosječni planinar uz šerpe, sreću s vremenom i uz super opremu može doći do gore. Cijene uspona idu i do 25.000 dolara po osobi (komercijalizacija Mount Everesta je posebna tema). No, problemi nastaju kad se treba spustiti.

Godina 2006. pamtit će se jednakao kao i ona deset godina ranije. Naime, na Mount Everest

se, zbog vremenskih uvjeta, najbolje penjati u svibnju. U svibnju 2006. godine jedanaest je ljudi poginulo u više ekspedicija pokušavajući dostići vrh.

Ne mogu razumjeti glad za slavom i bolesnu ambiciju da se izloži vlastiti život vrlo realnoj životnoj opasnosti kako bi se ušlo u povijest. Užasan rizik. Ali da li stradanje takvih ljudi treba u nama izazvati emocije tuge? Ili sa mnom nešto nije u redu ako uz tu tugu zbog ludosti, osjećam i lutnju: da kako su mogli tako nešto preriskantno napraviti i sebi i svojim bližnjima?! Kakva visoka cijena! Osvajati prirodu iz čistog častohljepja, slijepi ambicije, zbog tog da bi se ušlo u nekakve knjige rekorda, a da u isto vrijeme možete svjesno zaviti svoje obitelji i prijatelje u crno? Meni to nije normalno. Ugroziti možete ne samo svoj život, već na takvim putešestvijama i život svojih kolega u ekspediciji. Koja je to sreća kad se vratite s Mount Everesta, ostanete bez svih prstiju na rukama i nogama i još morate bit sretni da ste ostali živi? Što kad se vratite dolje i nikad se više ne opravite od psihičkih i fizičkih trauma koji ste proživjeli na planini? Ne možete se više baviti poslom od kojeg ste živjeli? Ostanete invalidi do kraja života? Ali, eto, možete se pohvaliti kako ste jedan od 2.000 koji su bili gore i uspjeli se vratiti dolje. Pa, meni je to suludo! Kakva je to stravično jaka želja u tebi da ti je život ništa, ako ne osvojiš najviši vrh na svijetu? I tek kad ga osvojiš, makar i po cijenu teške invalidnosti, onda si ispunjen? Kad budeš kasnije bio u kolicima ili kad si ne možeš nasjeći kruh jer nemaš prste, onda ćeš samo odmahnut rukom i reći "ah, nije to ništa što sam sad invalid, nisu bitne ni moje noćne more, ali jaaa sam bio na vrrrrhu vrrrrhova!". Moš misliti. Da netko može bit toliko odlučan, pun pustolovne strasti, tašt i opsjednut nečim da je spreman sve staviti na kocku, ne znam... valjda sam preracionalna za ovakve izazove... I kad samo pomislim kroz kakve traume puštaju njihove familije da prolaze! Što mislite kako je roditeljima, suprugama, djeci, kad čekaju hoće li se sin, muž ili otac vratiti? Sebično, ne?

Drugi dan, drugi mjesec, druga godina,
drugi osmijeh, druga suza, druga zima
ljeto također, ali nikada neće biti
drugi Ti!

S ljubavlju i srećom da ukrasite
ovu i buduće godine,
želi Vam

Informativni centar za osobe
sa invaliditetom "Lotos" Tuzla!